

DNR: 5.1.1-2021-1179

DATUM: 2020-02-02

ERT DATUM: 2021-11-16

ER REFERENS: KU2021/02071

Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se
ku.ko@regeringskansliet.se

Yttrande över Återstartsutredningens betänkande Från kris till kraft – återstart för kulturen (SOU 2021:77)

Riksrevisionen har beretts möjlighet att yttra sig över Återstartsutredningens betänkande Från kris till kraft – återstart för kulturen (SOU 2021:77). Riksrevisionens yttrande baseras på iakttagelser som har gjorts i effektivitetsrevisionens granskningar Statligt bildade stiftelsers årsredovisningar (RiR 2007:27), Statligt bildade stiftelser – regeringens insyn och uppföljning (RiR 2008:7) och Konsten att styra – regeringens styrning av kulturområdets institutioner (RiR 2019:10).

Riksrevisionens yttrande avgränsas till att avse förslaget om att utreda förutsättningarna för en kulturstiftelse (7.10.4). Riksrevisionen avstår från att lämna synpunkter på utredningens övriga förslag.

Riksrevisionens synpunkter

7.10.4 Utred förutsättningarna för en kulturstiftelse

Med anledning av utredningens förslag om att utreda förutsättningarna för bildandet av en kulturstiftelse där statliga medel och privata medel matchas vill Riksrevisionen uppmärksamma tre effektivitetsgranskningar av statligt bildade stiftelser.

Förslaget om att utreda förutsättningarna och formerna för en kulturstiftelse, som staten har möjlighet att tillföra kapital till, motiveras av kultursektorns behov av en mer omfattande och långsiktig finansiering. Enligt utredningen har covid-19-pandemin tydliggjort kulturstiftelsers betydelse för kulturlivets finansiering i både Danmark och

Finland. Utredningen menar också att stiftelseformen fungerar som en garanti för armlängds avstånd mellan givare och mottagare.

I granskningen *Konsten att styra* (RiR 2019:10) påminner Riksrevisionen om att riksdagen vid flera tillfällen har uttalat att statlig verksamhet inte bör bedrivas i stiftelseform om det inte finns särskilda skäl.¹ I rapporten hänvisar Riksrevisionen till utredningen *Former för statlig verksamhet* (SOU 1994:147) där det uttrycks att stiftelseformen inte är lämplig för statlig verksamhet eftersom stiftelsens ändamål inte går att anpassa till omvärldsförändringar och nya behov i samhället. I och med att det är svårt att upplösa stiftelsen blir förmögenheten inlåst. Insynen och kontrollen över verksamheten som bedrivs i en stiftelse är också begränsad eftersom det saknas ägare eller medlemmar som kan ha motsvarande insyn som i aktiebolag eller föreningar.² Regeringen har, mot denna bakgrund, uttalat att statlig verksamhet bör bedrivas i myndighetsform. Om staten tillsammans med annan aktör ska engagera sig i verksamhet som är beroende av statligt stöd ska det ske genom aktiebolag eller ideell förening, vilket riksdagen har ställt sig bakom.³

I granskningen *Statligt bildade stiftelsers årsredovisningar* (RiR 2007:27) visar Riksrevisionen att det i många fall är svårt att bedöma om statligt bildade stiftelser uppnår sina ändamål. Riksrevisionens bedömning är att de krav som ställs i årsredovisningslagen i många fall inte tillgodoses av de statligt bildade stiftelserna. Granskningen visar att det finns brister både i stiftelsernas finansiella redovisning och i förvaltningsberättelserna.

I granskningen *Statligt bildade stiftelser* (RiR 2008:7) visar Riksrevisionen att regeringen har dålig kunskap om de statligt bildade stiftelserna, vilket leder till att regeringen inte kan ta ett helhetsansvar för deras verksamhet. Riksrevisionens bedömning är att regeringen har begränsad insyn i statligt bildade stiftelser och att de möjligheter till insyn och påverkan som stiftelselagen medger sällan utnyttjas. Regeringen har inte tagit något helhetsansvar för hur förvaltningen av de statligt bildade stiftelserna ska följas och vilka åtgärder som bör vidtas när förvaltningen inte är effektiv.

Enligt Återstartsutredningens betänkande garanterar stiftelseformen armlängds avstånd mellan givare och mottagare.⁴ I Riksrevisionens granskning om regeringens insyn i, och uppföljning av, statligt bildade stiftelser 2008 konstaterades att Kulturdepartementet styrde stiftelserna som om de vore myndigheter. I Riksrevisionens granskning 2019 görs

¹ Till exempel prop. 1990/91:100, bet. 1990/91:FiU30, rskr. 1990/91:131, prop. 1992/93:100, bet. 1992/93:FiU30, rskr. 1992/93:125, prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315.

² SOU 1994:147.

³ Prop. 1995/96:61, bet. 1995/96:LU7, rskr. 1995/96:33.

⁴ SOU 2021:77, s. 272.

bedömningen att den situationen kvarstår.⁵ I den mån regeringen och stiftelserna inte säkerställer att regeringens riktlinjer eller villkor är förenliga med stiftelsens förordnande eller motsvarande finns det en risk att det uppstår målkonflikter. Enligt stiftelselagen ska föreskrifterna i förordnandet eller motsvarande följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter om inte föreskrifterna strider mot någon bestämmelse i stiftelselagen.⁶ Det finns därmed en risk för att regeringens intentioner inte uppfylls fullt ut eftersom stiftelserna ska följa det som framgår av förordnandet.

Riksrevisor Helena Lindberg har beslutat detta remissvar. Revisionsdirektör Gunnar Myrberg har varit föredragande. Enhetschef Jesper Antelius har deltagit i den slutliga handläggningen.

Helena Lindberg

Gunnar Myrberg

⁵ För en liknande bedömning, se Baklien, Franzén och Nyhagen Predelli, 2002, *Utvärdering av Stiftelsen framtidens kultur*.

⁶ 2 kap. 1 § stiftelselagen (1994:1220).